

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Hippologenheten

Seminariekurs i hippologi, 5 hp

2019

**Hästsektorns förändrade genuskodning –
från maskulint till feminint**

Jonna Tallberg

Strömsholm

HANDLEDARE:

Gabriella Thorell, Strömsholm

Seminariekurs i hippologi (HO0115) är en obligatorisk del i hippologutbildningen och syftar till att ge de studerande grundläggande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt kunna analysera och relatera olika värden, samt redogöra för uppgift skriftligt och muntligt. Föreliggande arbete är således ett studentarbete på A-nivå och dess innehåll, resultat och slutsatser bör bedömas mot denna bakgrund.

INNEHÅLL

REFERAT	2
INLEDNING	2
Problem	3
Syfte	3
Frågeställning	3
LITTERATURSTUDIE	3
Från maskulint till feminint	3
Människa-hästrelationer	3
Ett jämförande perspektiv	4
Den militära och maskulina stallkulturen	4
DISKUSSION	5
Slutsats	6
REFERENSER	6
Litteratur	6
Internet	6

REFERAT

Hästsektorn är idag dominerad av flickor och kvinnor. Tidigare kopplades däremot hästar till manlighet och var mansdominerad. Hästarna användes av männen i framförallt armén. Hästens användningsområde förändrades när armén avvecklades vilket medförde att hästens syfte reformerades. Flera faktorer kan ha spelat roll för denna utveckling. Syftet med litteraturstudien är att, ur ett genusperspektiv, undersöka vilka förändringar som har lett till att ridsporten omkodats från manligt till kvinnligt. Detta genom att ta del av tidigare forskning. Följande frågeställningar behandlas: När började kvinnor få möjlighet att utöva ridsport? Hur skedde förändringen av hästens betydelse, från manlig till kvinnlig? Vilken betydelse har relationen till hästen haft för flickor och kvinnor under omkodningen inom hästsektorn?

Studier har tydligt visat att ridning och hästar tidigare var något maskulint som utövades av män och som idag är dominerat av kvinnor. Den stallkultur vi har idag har genom tiden präglats av det militära och maskulina. Ytterligare studier har också visat på att relationer till häst kan medföra ökad självkänsla och självförtroende. Ridning var även något som tidigare var kopplat till överklass som mellan 1960- och 1980-talet kom att förändras till en acceptans av samtliga sociala klasser. Slutsatsen som går att formulera efter studien är att den förändrade genuskodningen började ske på mitten av 1900-talet. Omorganiseringar trädde fram inom hästsektorn när armén avvecklades där kvinnor och samtliga sociala klasser var accepterade. Detta ökade delaktigheten för flickor och kvinnor.

INLEDNING

Ridsporten är idag öppen för alla. Alla åldrar och alla kön. Inom ridsportens alla grenar, utom voltige, tävlar alla mot varandra. Män som kvinnor, pojkar som flickor, på lika villkor. Ridsporten bygger på en demokrati där alla ska bli lyssnade på och alla har ett lika värde. Såväl människans som hästens välfärd har stor betydelse inom sporten. Svenska Ridsportförbundets värdegrund syftar till att skapa trivsamt och trygghet. Alla är accepterade och respekterade. Detta strävas efter gemensamt, av både män som kvinnor där förebilder är viktiga. (Svenska Ridsportförbundet 2018b)

På ovanstående sätt har ridsporten och synen på genus däremot inte alltid sett ut. Det har skett en förändrad genuskodning genom tiden inom ridning och hästar. Den har gått från att vara mansdominerad och maskulint, till att idag kopplas till majoriteten kvinnor och femininitet. Förr användes hästarna i armén, jordbruket, skogsbruket och till transporter. Hästar ansågs även tillhöra överklassen. Alla dessa dominerades av män, vilket gjorde att hästar ansågs tillhöra mannen. (Hedenborg 2007)

Efter andra världskrigets slut år 1948 bildades organisationen Ridfrämjandet med syfte att inrätta ridsporten som en folksport. När kavalleriet avvecklades från armén kom hästarna att få en annan innebörd. Ridskolor började då växa fram och genom ekonomiskt stöd från staten kunde ridhusbyggen uppstartas. Detta stöd till Ridfrämjandet gagnade även unga människors möjligheter till ridning då det blev ekonomiskt genomförbart. Inriktningen till hästarna förändrades stort. Genom organisationen gavs även kurser innehållande bland annat hur hästarna ska omhändertagas. Detta kan ha varit en anledning till den förändrade genuskodningen då kvinnligheten kopplas till omvårdnad. Från män i armén till flickor på ridskolor. År 1992 gick flera organisationer samman, bland annat Ridfrämjandet, och bildade Svenska Ridsportförbundet. (Hedenborg 2009)

Idag är Svenska Ridsportförbundet högst aktuell. Medlemmarna i förbundet är idag omkring 153 700 stycken, där 91% av dessa är kvinnor. Av alla Sveriges idrottsförbund har ridsporten högst andel kvinnor, hela 90%. Ridsporten är även den tredje största ungdomsidrotten i

Sverige, med ungdomar mellan 7–25 år. Slutligen är majoriteten av de förtroendevalda kvinnor. (Svenska Ridsportförbundet 2018a)

Problem

Hästar har genom historien används av män och har ansetts vara manligt. När användningsområdet av hästen förändrades började kvinnorna träda fram och idag är hästar något som kopplas till kvinnlighet. Varför denna genusförändring har skett kan bero på olika faktorer genom historien. Detta gör det svårt att fastställa en specifik orsak för omkodningen.

Syfte

Syftet med denna litteraturstudie är att, ur ett genusperspektiv, undersöka vilka förändringar som har lett till att ridsporten omkodats från manligt till kvinnligt. Samt under vilken tid detta skedde och vilken betydelse hästarna har haft för kvinnor.

Frågeställning

När började kvinnor få möjlighet att utöva ridsport? Hur skedde förändringen av hästens betydelse, från manlig till kvinnlig? Vilken betydelse har relationen till hästen haft för flickor och kvinnor under omkodningen inom hästsektorn?

LITTERATURSTUDIE

Från maskulint till feminint

I ett projekt av Hedenborg (2007) var syftet att undersöka hästens förändrade roll i Sverige från år 1945 till år 2000. Även att utreda hur och varför den förändrade genuskodningen inom ridsporten utvecklades. Genom att observera tidigare forskning i form av film, böcker samt tidskrifter, har hon kommit fram till en bakgrund. Användandet av hästen har gjort en dramatisk förändring under tidigare nämnt tidsspann. Hedenborg uttrycker att ridning har gått från att vara maskulint till att vara feminint. För hundra år sen var ridning kopplat till överklass. Då var det till största del endast de kvinnor som var medlemmar i överklassen som kunde utöva ridning, resterande var män. Hästen användes förr av männen i armén, jordbruket, skogsbruket och till transporter. När dessa områden blev mindre beroende av hästen trädde ett ökat intresse för ridning fram. En popularisering tog plats där mestadels unga kvinnor var intresserade. Trots att det var dyrt med hästsport började allt fler engagera sig. Slutligen menade Hedenborg på att hästens förändrade roll, från maskulint till feminint, huvudsakligen har berott på ekonomi, användningsområde och intresse.

Människa-hästrelationer

I en studie av Birke & Brandt (2009) var syftet att undersöka relationer mellan häst och människa ur ett genusperspektiv. Detta genom att jämföra med tidigare forskning i form av recensioner, tidskrifter samt böcker. Författarna beskriver att kvinnors erfarenhet och kunskap om hästar är genom historien mycket okänd. Trots att det över tiden har varit många kvinnor som utövat ridkonst. Det var först på 1900-talet som detta började uppmärksammas mer. Därefter beskrivs att kvinnor genom historien har haft berikade och komplexa relationer med hästar. Det redogörs att kvinnor kan känna längtan efter en människa-hästrelation, att få vara nära hästar. Kvinnor som upplever dessa relationer kan också växa i sin självkänsla och självsäkerhet. En av slutsatserna som redovisas är att kvinnor som lär sig kommunicera

kroppsligt med hästar upplever sig själva på ett mer positivt sätt. Umgänget med hästar tillåter kvinnor att känna sig mindre tvungna att följa normerna för kvinnlighet.

Ett jämförande perspektiv

I en senare litteraturstudie av Hedenborg (2015) diskuterade hon tidigare forskning där man konstaterar att hästen genom historien har kopplats till män och manlighet, medan det idag är många kvinnor som arbetar med hästar och utövar hästsport på deras fritid. Syftet med denna studie var att diskutera och problematisera forskning gällande kön och sport inom hästsektorn. Hon menar på att det är nödvändigt med ett jämförande perspektiv för att förstå varför och hur denna förändrade genuskodning har skett. I studien ställs Sverige, USA och England i jämförelse mot varandra. Det verkar som att Sverige har varit bra på att välkomna kvinnor in i sporten, både som amatörryttare och som professionella. Däremot fick kvinnor inte tävla professionellt förens på 1970-talet. Jämfört med England och USA var Sverige mer öppet för kvinnligt deltagande inom kapplöpning i mitten av 1900-talet. Det är möjligt att detta är kopplat till social klass då ridning tillhörde en högre klass i samhället, vilket innebar att det inte var tillgängligt för alla kvinnor att utöva.

Inom travet i Sverige blev kvinnor välkomna senare på 1900-talet. Det kan vara så att den manliga kulturen inom travet påverkade det kvinnliga deltagandet negativt i Sverige. Travet var ekonomiskt lönsamt och stöttades därför av den svenska regeringen. Förändringar på arbetsmarknaden och inom sporten över tiden öppnade upp för kvinnor som hästskötare inom travet och också som tävlingsryttare inom dressyr. I England var kvinnligt deltagande mer accepterat på professionella tävlingar, förutom inom kapplöpning. De olika historierna, angående kvinnligt deltagande, i de båda länderna kan ha att göra med resultatet av kriget. England förlorade många män i kriget vilket blev en förmån för kvinnliga ryttare, medan det i Sverige var män från armén som dominerade hästsektorn. (Hedenborg 2015)

Den militära och maskulina stallkulturen

I en studie av Thorell & Hedenborg (2015) fokuserade de på den svenska stallkulturen genom tiden som har präglats av det militära och maskulina. Ridning är idag en mycket populär sport där majoriteten av utövarna är kvinnor. En fråga som har bearbetats i studien är varför de militäriska normerna har fortsatt påverka de svenska ridskolorna. Detta har utretts genom att kartlägga och undersöka stallkulturen och utbildningen av ridinstruktörer. De har analyserat skriftliga dokument så som kursplaner, rapporter och tidningsreportage från 1960- och 1980-tal. Även äldre litteratur som beskriver utbildningskurser och ridskolor. De valde att intervjua fyra tidigare elever vid ridskolan Strömsholm, en man och tre kvinnor. Detta för ytterligare historia om strukturen och innehållet i ridinstruktörskurserna under ett visst tidsspann. Samtliga personer var anonyma och utbildades mellan 1960- och 1980-tal.

I redovisningen av intervjuerna berättade samtliga att det var strikt och man gjorde som instruktörerna sade. Vidare i studien kom de fram till att under denna tid förändrades Sveriges riksanslagning från att vara arméns institution till att bli hästorganisationens utbildningscentrum där ridinstruktörer utbildades. Antalet kvinnor som deltog i utbildningen ökade då det blev mer accepterat för kvinnorna. Trots detta fortsatte de militära normerna att gälla då lärarna förblev dem samma trots omorganiseringen. Under denna tid kunde även människor från en annan social klass delta. Detta ledde till en gradvis upplösning av den starka kopplingen mellan hästar, ridning och maskulinitet. (Thorell & Hedenborg 2015)

DISKUSSION

I samtliga studier framkommer en klarhet i att ridning och hästar tidigare var något maskulint som utövades av män och som idag är dominerande av kvinnor.

Den förändrade genuskodningen började först uppmärksammas på 1900-talet enligt Birke & Brandt (2009). Hedenborg (2007) redogör för denna förändring från år 1945 då den verkade uppmärksammas. Enligt Hedenborg (2015) var det först på 1970-talet som kvinnor fick tävla professionellt. I studien av Thorell & Hedenborg (2015) redovisas hur stallkulturen omorganiserades mellan 1960- och 1980-talet. Under denna tid förändrades arméns institution till hästorganisationens utbildningscentrum där ridinstruktörer utbildades. Den högre acceptansen av kvinnligt deltagande gjorde att antalet kvinnor ökade.

I studien av Hedenborg (2007) redogörs att ridning var kopplat till överklass. På grund av denna koppling var det endast kvinnor tillhörande överklassen som fick utöva ridning för hundra år sedan. I studien av Thorell & Hedenborg (2015) berättar de hur människor från en annan social klass kunde delta under 1960- och 1980-talet.

Hedenborg (2015) ställer framförallt Sverige och England i jämförelse mot varandra i sin studie. Ett intressant resultat som diskuteras är utgången av kriget. England hade många förluster av män i kriget, medan Sverige inte hade det. Detta kan betyda att det i Englands fall blev en förmån för kvinnorna som då fick större plats att träda fram. Medan i Sveriges fall dominerades hästsektorn fortfarande av männen. Detta kan stärkas genom att de kvinnliga deltagarna i England var mer accepterade på professionella tävlingar än i Sverige.

Resultat som stärker vilken betydelse relationen till hästen har haft för flickor och kvinnor redovisas av Birke & Brandt (2009). De beskriver att kvinnor genom historien haft berikade och komplexa relationer med hästar. Kvinnor som umgås med hästar känner mindre krav att följa de kvinnliga normerna. När de upplever dessa relationer kan de växa i sin självkänsla och självsäkerhet. Även en positiv uppfattning av sig själv. De kan känna en längtan till denna typ av relation. Detta kan kopplas till studien av Hedenborg (2007) där hon redogör för populariseringen som rådde hos unga kvinnor när hästen inte längre var av lika stor användning inom armén, jordbruket, skogsbruket eller transporter. Hästens användningsområde omkodades. Med detta redogjort kan man tänka sig att många kvinnor upplevde längtan och därför intresserade sig för hästen när förutsättningarna blev mer tillgängliga.

Många av författarna använde sig av tidigare forskning i sina studier. Det hade varit intressant om fler använde sig av fältstudier för att få en mer levande uppfattning. Detta gjorde Thorell & Hedenborg (2015) när de undersökte stallkultur. De använde sig av intervjuer av tidigare studerande ridinstruktörer vilket gav ett kompletterande resultat till litteraturen. De visade på att militäriska normer har påverkat dagens stallkultur. Kvinnor dominerar idag hästsektorn men kulturen är präglad av det militära och maskulina.

Förslagsvis skulle intervjuer som komplement vara en intressant metod i flera studier. Hur människor som varit med under detta paradigmskifte upplevt förändringen. Hur män inom sporten upplever kulturen idag. Hur den dominerande kvinnokulturen är på ridskolor. Problem som skulle kunna uppstå inom dessa typer av studier skulle vara svårigheter att få ett berikat innehåll. Eftersom att detta inte är specifikt och konkret känns det nödvändigt att gå tillbaka i historien med ett jämförande perspektiv. Däremot hade intervjuer och fältstudier kunnat användas i framtida studier.

Något som inte nämndes i studierna var ponnyns betydelse. Detta hade varit intressant att reflektera över. Hur stor ponnyns betydelse hade för kvinnor och flickors inträdande i

hästsektorn. Ponnyn borde vara attraktiv inom ridskolor och en möjlighet för unga att utöva ridkonst. Även detta hade kunnat användas i framtida studier.

Slutsats

Den förändrade genuskodningen började ske i mitten av 1900-talet, kvinnor började under denna tid få möjlighet att utöva ridsport. Hästens användningsområde förändrades när de avvecklades från den mansdominerade armén och omorganiseringar inom hästsektorn trädde fram där kvinnor och samtliga sociala klasser var accepterade. Kvinnor och flickor har således blivit dominerande inom hästsektorn. Hästen har betytt en ökad delaktighet för flickor och kvinnor. Även kunnat hjälpa kvinnor till ökad självkänsla och självsäkerhet.

REFERENSER

Litteratur

Birke, L. & Brandt, K. (2009). Mutual corporeality: Gender and human/horse relationships. *Women's Studies International Forum*, vol. 32:3, ss. 189-197. Tillgänglig:

<https://doi.org/10.1016/j.wsif.2009.05.015>

Hedenborg, S. (2009). Till vad fostrar ridsporten? En studie av ridsportens utbildningar med utgångspunkt i begreppen tävlingsfostran, föreningsfostran och omvårdnadsfostran.

Lärarytbildningen, Malmö Högskola, Educare;1, ss. 61-78. ISSN 1653-1868. Tillgänglig:

<http://hdl.handle.net/2043/8424>

Hedenborg, S. (2015). Gender and Sports within the Equine Sector – A Comparative Perspective. *The International Journal of the History of Sport*, vol. 32:4, ss. 551-564.

Tillgänglig: <https://doi.org/10.1080/09523367.2015.1022151>

Thorell, G. & Hedenborg, S. (2015). Riding Instructors, Gender, Militarism, and Stable Culture in Sweden: Continuity and Change in the Twentieth Century. *The International Journal of the History of Sport*, vol. 32:5, ss. 650-666. Tillgänglig:

<https://doi.org/10.1080/09523367.2015.1021337>

Internet

Hedenborg, Susanna. 2007. *The Popular Horse: From army and agriculture to leisure*. Dept of Sport Sciences, Malmö University. Tillgänglig:

<https://www.idrottsforum.org/articles/hedenborg/hedenborg071121.html> (Hämtad 2019-10-06)

Svenska Ridsportförbundet (2019a). *Statistik*. Tillgänglig:

<https://www.ridsport.se/Omoss/Statistik/> (Hämtad 2019-10-06)

Svenska Ridsportförbundet (2019b). *Vision och värdegrund*. Tillgänglig:

<https://www.ridsport.se/Omoss/visionochvardegrund/> (Hämtad 2019-10-06)